

Emmanuel Grynszpan

Ilja Jasjin, fängslad rysk oppositionell: ”Första tecknen på missnöje bland befolkningen redan märkbara”

Ur *Le Monde*, 11 augusti 2022. Översättning: Björn Erik Rosin

Ilja Jasjin är medarbetare till Aleksej Navalnyj och en av de få ledarna för den demokratiska oppositionen som inte har lämnat Ryssland. Här följer en intervju som han gett *Le Monde* via sina advokater. [Fotot från Youtube-video, se lästipsen nedan]

39-årige Ilja Jasjin anhölls i Moskva i slutet av juni på falska grunder, sedan han tagit ställning mot kriget i Ukraina. Den 8 augusti bestämde en kommunal domstol i Moskva att han skulle kvarhållas i häkte under rättegången. Jasjin har samarbetat med Alexej Navalny och Boris Nemtsov, som mördades 2015. Han riskerar nu 15 års fängelse. Åklagaren har begärt att rättegången ska hållas bakom lyckta dörrar ”för att inte låta Jason sprida sina åsikter mot kriget”. Jasjin var från fängelset via video närvarande under pläderingen och höll upp en skylt med orden ”Nej till kriget” i samma ögonblick som domstolen tillkännagav sitt beslut.

Du var medveten om risken att bli fängslad. Vad hade du gjort för att trygga din egen personliga säkerhet, dina anhöriga och din hälsa?

Jag hade förberett mig på det moraliska planet. I ett sådant läge är det mycket viktigt att uppriktigt ställa sig själv frågan, är jag beredd att gå i fängelse för min övertygelse? Man måste vara klar över vad som väntar, inte göra sig några illusioner och inte plågas av tvivel. Den sovjetiske dissidenten Vladimir Bukovskij, som visste vad fängelser och läger ville säga, sade en gång till mig: ”Om du med viljekraft lyckas hålla nere rädslan är du praktiskt taget omöjlig att skada för systemet.”

Jag vet att det är lättare för mig än för de flesta fångarna i Ryssland. För det första tror jag uppriktigt på att jag har sanningen på min sida - och det ger mig styrka. För det andra kom inte arresteringen som någon överraskning för mig. Psykiskt var jag stabil, jag såg till att gå till tandläkaren och göra en hälsokontroll i förväg. Till sist upplever jag också ett stort stöd från min familj, mina vänner och samhället i stort. Varje dag anländer enorma mängder brev till min cell, jag har redan fått flera tusen. Det har kommit som en chock för fängelseledningen, som aldrig varit med om något liknande. Det stödet är mycket uppmuntrande för mig.

Hur har du blivit behandlad?

De två första veckorna satt jag i enskild cell, syftet var att utsätta mig för psykologiskt tryck. Ärligt talat fungerade det inte: jag läste i lugn och ro, skrev mycket och försökte fördjupa mig i intellektuellt arbete. Därefter överförde fängelseledningen mig till en gemensam cell. En av de andra fångarna försökte genast placera in mig i den kriminella hierarkin för att testa min känslomässiga stabilitet. Men de övriga medfångarna kände snabbt igen mig och gav uttryck för sin respekt. Slutligen blev jag väl mottagen.

Jag hade en ganska konkret uppfattning om hur ryska fångelser fungerar. Bakom mig har jag många kortare fängelsevistelser och jag anpassade mig fort. Det som är besvärligt är att cellen för det mesta är överbefolkad. De nyanlända har ingen säng och får lägga sin madrass på golvet. Det är vanligt i ryska fångelser. Mina cellkamrater är i huvudsak affärsmän som staten anklagar för bedrägeri. Också det är vanligt. Här sitter politiska fångar ofta tillsammans med ”ekonomiska” brottslingar.

I samband med de juridiska och polisiära trakasserier du utsatts för föreslog myndigheterna dig att gå i exil. Varför?

Det råder inget tvivel om att de ryska myndigheterna hellre ser att politiskt oppositionella lämnar landet än att hålla dem i fängelse. I det avseendet är Putin listigare än sina sovjetiska föregångare. Sovjetunionen hade för vana att stänga gränserna med en järnridå och inte låta dissidenterna ta sig ut. I dag däremot försöker Kreml få oppositionen att ge sig av och betraktar arrestering av kända personer som något man tillgriper som en sista utväg. Nästan alla presidentens främsta kritiker har getts möjlighet att emigrera. De mest inbitna, de som av princip vägrade lämna landet, har fängslats.

Allt tyder på att Kreml satsar på att oppositionella kommer att förlora i trovärdighet utomlands och leda till ett politiskt misslyckande för dem. Makten vill framför allt förhindra att ledarna för oppositionen förvandlas till hjältar under fängelsetiden. Statspropagandan avskydde när Navalny blev jämförd med Nelson Mandela. Putin vill få allmänheten att tro att de oppositionella inte har någon ideologi, utan bara är västagenter och marionetter som vill fly till sina ”herrar” och överge fosterlandet så fort det hettar till.

Vilket är Putins syfte med invasionen av Ukraina? Att återupprätta Sovjetunionen?

Trots den aggressiva politik Putin bedriver tror jag inte att han på allvar är ute efter att återskapa Sovjetunionen. Huvudsyftet för honom är att tvinga Väst att gå med på att förhandla om en ny världsordning. I december, bara några månader före kriget, kom Kreml med samma förslag till USA och EU: ge oss garantier för att Nato inte kommer att fortsätta utvidgas och låta oss dela upp inflytandesfärerna i världen. Putin kämpar för att bli erkänd som jämbördig partner med Väst. Problemet är att han tillgriper våld och inte bryr sig om människoliv och går ända till att hota med kärnvapen. Vad beträffar styrkan hos sin ekonomi och sin armé har Putin klart överskattat dem.

Rent allmänt tror jag att skälen till Putins aggressivitet får sökas på det psykologiska området. Han blev president år 2000 tack vare en otrolig slump [*trots att han var i det närmaste helt okänd kunde han då efterträda Boris Jeltsin*]. Men han har aldrig lyckats göra sig av med denna gnagande känsla av att bara "haft tur". Psykologerna brukar tala om det som "bedragarkomplexet", Det är orsaken till att han har så stort behov av respekt och erkännande från de andra internationella ledarna.

Bär ryssarna ett kollektivt ansvar för kriget mot Ukraina?

Personligen har jag rent samvete. 2014, så fort de första skotten avlossats [*i det krig pro-ryska utbrytare i Donbas i östra Ukraina bedrev med hemligt stöd av Moskva*] uttalade jag mig öppet mot Putins aggression. Jag var med om att organisera den demonstration mot kriget, som samlade flera tusen personer i Moskva under ryska och ukrainska fanor. När Boris Nemtsov blev mördad lyckades jag förverkliga hans sista mål: att ge ut en rapport [*Putin och kriget*] om krigsförbrytelseerna i Donbas. Jag har heller inte tigit sedan det stora kriget började [*den ryska invasionen av Ukraina*] och det kostade mig friheten.

Begreppet kollektivt ansvar förefaller mig tvivelaktigt och hycklande. Om alla är ansvariga fråntar det ju det personliga ansvaret hos dem som verkligen startade kriget. Det begreppet ger Putin, Tjoigu [*försvarsministern*] och Patrutjev [*säkerhetschefen*] möjlighet att gömma sig bakom ryska folket, som förvandlas till en mänsklig sköld. Sanningen är att mitt folk är offer för Kremles politik. En del har blivit lurade av propagandan, en del är rädda och ytterligare en del har bestraffats. Mitt folk är inte ondskefullt.

Talmannen i duman, Vjatjeslav Volodin, betecknade nyligen dem som flytt fosterlandet i krig som förrädare. Vad anser du om dem som valt exilen?

Volodin borde ägna sig åt att leta förrädare bland sina kollegor vid makten. Enligt min uppfattning är det högförräderi att dra in Ryssland i detta blodiga äventyr, isolera det och undergräva landets ekonomi. Beträffande dem som inte velat ta risker och som gett sig av sedan kriget startade har jag full sympati för dem på det mänskliga planet. Att vara öppen motståndare till Putin och stanna kvar i Ryssland är farligt. Jag kritiserar inte dem som valt att emigrera. Jag hoppas bara att de personerna kommer att få en ny chans att återvända till sitt hemland och vara till nytta för det. Och jag är stolt över dem som stannat kvar och fortsätter att göra motstånd, trots alla faror.

Utanför Ryssland är det mycket svårt att göra sig en uppfattning om stämningarna bland ryska folket. Hur mycket stöd för kriget finns det bland befolkningen?

Jag kan bara delge mina subjektiva intryck. Under krigets första månader bodde jag i Moskva. Folk känner ganska ofta igen mig och jag talade med tiotals moskvabor varje dag. Ni kommer att bli överraskade: inte en enda gång upplevde jag någon illvilja mot mig. Tvärtom, folk tackade mig för att jag tagit ställning mot kriget och frågade vad som måste göras för att få slut på blodbadet.

När Putin 2014 intog Krim verkade kriget populärt. Mängder av bilar hade paroller med stöd till regeringen, folk hängde ut flaggor och affischer på balkongerna. Det liknade en verklig allmän entusiasm. Det går inte att hitta något liknande i Moskva idag. Symbolerna för "specialoperationen" är synliga, men framför allt på administrativa byggnader och polisbilar. Jag har inte lagt märke till någon entusiasm bland medborgarna. Bara oro, apati och ovisshet om framtiden.

Ditt mål är att visa att Vladimir Putin inte har någon legitimitet. Går det idag att se några tecken på att makten försvagas?

De första tecknen på missnöje är redan märkbara. Ja, visst rapporterar sociologerna om att presidentens popularitet är stor. Men om man mer noggrant analyserar opinionsmätningarna framkommer nyanser. Exempelvis publicerade opinionsinstitutet VTsIOM en mätning, där det framgick att 55 procent av ryssar mellan 18 och 24 år och 45 procent av dem mellan 25 och 34 år hade en negativ uppfattning om den militära operationen och därmed om Putin. Alla opinionsmätningar måste idag tolkas med hänsyn till faktorn rädsla. Staten skrämmer öppet medborgarna. Det krävs mod för att inför någon okänd säga att man är emot kriget. Trots denna rädsla stöder inte en majoritet av de unga Putins aggression mot Ukraina. Till och med Kremels sociologer tvingas medge det.

I Ukraina är det många som anser att regimerna i Ryssland och Belarus klarat av att hålla sig kvar på grund av att oppositionen hållit sig till en strategi av icke våld gentemot en våldsam repression. Skulle du vilja säga att oppositionen i Ryssland inte gett prov på tillräcklig beslutsamhet i sin kamp för att upprätta ett demokratiskt politiskt system?

Tvärtom, det hade varit ett kolossalt misstag av oppositionen att tillgripa våld. Det var exakt vad Putin hoppades på. Det skulle ha gynnat honom att kunna peka ut oss som plundrare och extremister, som försöker ta makten genom att storma Kreml. Om oppositionen gått i den fällan skulle den ha blivit helt misskrediterad. Det skulle ha berövat oss vår moraliska överlägsenhet gentemot makthavarna, som däremot inte tvekar att använda våld. Dessutom skulle det ha lett till ett misslyckande, för Putins repressiva apparat är mäktig och redo att dränka varje protest i blod.

Beträffande ledarna i Väst har du sagt att de inte varit tillräckligt hårda mot Putin. Ukraina gör ihärdigt motstånd. Är inte det ett föredöme för oppositionen i Ryssland?

Ukraina visar verkligen prov på stor uthållighet när det gäller att försvara sin suveränitet och sitt territorium. Men glöm inte att de förfogar över en reguljär armé, som förberett sig på en yttre aggression i åtta år. Västländerna levererar moderna vapen. Det finns politiskt stöd från nästan hela den civiliserade världen. Samtidigt har ukrainarna svårt att hålla emot Putins offensiv och har fått överge en del av sina städer.

Vad skulle dissidenterna i Ryssland ha att stödja sig på om de vågade göra fysiskt motstånd? För att nå sina mål skonar Putin inte ukrainarnas liv. Tror du att han skulle skona sina egna medborgare och ge order om att inte skjuta? Jag är övertygad om att det finns något annat alternativ än motstånd genom icke våld i Ryssland. Befolkningen måste inse att vi, i motsats till den nuvarande regeringen, är en fredlig kraft, vi slår vakt om människoliv och försöker undvika inbördeskrig. Ett beslutsamt motstånd är inte nödvändigtvis synonymt med våld.

Anser du, som den politiske filosofen Grigorij Judin, att en del av eliten i väst bidragit till att stärka Putins regim och att det därmed åstadkommit den rådande situationen? Har Väst en del av ansvaret?

Putin tror inte på demokratiska värden. Han är cynismen förkroppsligad. Han är övertygad om att hela frågan om det internationella scenariot går att lösa, allt hänger på priset. Han har gott om exempel på hur västliga ledare blundar för flagranta kränkningar av mänskliga rättigheter i arabvärlden, om man bara får ett lockande pris på oljan. Så om araberna kan göra det, varför inte ryssarna också?

Kreml har korrumperat ett visst antal västliga ledare. En del har fått pengar av ryska organisationer för sina valkampanjer. En del har fått hjälp med att misskreditera sina rivaler med hjälp av komprometterande material som Putins säkerhetstjänster stått för. Andra har tjänat Putins intressen och i utbyte fått plats i styrelsen för något stort statligt företag.

Kan Väst idag hjälpa det ryska civilsamhället att ta sig ur de auktoritära hjulspåren?

Väst bör inrikta sig på att stödja Ukraina, som utan rätt hjälp riskerar att bli uppdelat och krossat. Ukraina måste överleva detta krig och skapa en modern stat av europeiskt snitt, där de sedvanligas oligarkerna och korruptionen inte har någon plats. I årtal har den ryska propagandan framställt Ukraina som ett avskräckande exempel. Om Ukraina blir ett skyltfönster för demokrati skulle det vara till stor hjälp för civilsamhället i Ryssland.

Vårt lands framtid ligger helt och hållet i våra egna händer. Varken Väst, Asien eller någon annan kan rädda oss. Vi måste ta oss ur det auktoritära spåret på egen hand och till sist inse att det är en återvändsgränd.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips:

Video med Ilja Jasjin: [När och hur blev Putin en diktator ?](#) (Youtube)

Svenska Wikipedia [om Ilja Jasjin](#)

Oppositionella ryssar (exempel):

Ilja Budrajtskis: ["Mot Putins krig i Ukraina"](#) och [Artikel och intervju med Ilja Budrajtskis](#)

Boris Kagarlitskij: ["Folk kommer inte att kämpa för den här regimen"](#) och [Putins krig går sämre än det verkar](#)

Ilja Matvejev: ["Putins krig mot Ukraina handlar inte om säkerhet utan imperialistiska intressen"](#)

Martin F